

Inspirationsmateriale til undervisning

Fagligt samarbejde i socialpsykiatrien

40939

Udviklet af:
Jørgen Clemensen
SOSU Vestsjælland
Gl. Ringstedvej 4 c
4300 Holbæk
Tlf.: 59443133 - mail jcl@sosuvest.dk

1. Uddannelsesmålets sammenhæng til FKB/TAK

2223 Socialpsykiatri og fysisk/psykisk handicap

Arbejdsfunktioner

Strukturreformen har medført ændringer i arbejdsopgaver inden for såvel behandlings- som socialpsykiatrien. Samtidig stiller elementer som f.eks. ændringer i menneskesyn, værdierne i FN's handicapkonvention, brugerorganisationernes indflydelse og fokus på brugerinddragelse nye krav til medarbejderne.

Både blandt de ansatte og blandt brugerne og deres pårørende er der en øget viden og interesse for recovery-perspektivet, der sætter fokus på, at den sindslidende kan "komme sig". Dette enten i forståelsen af at "komme sig socialt (men stadig have forskellige symptomer og evt. tage medicin) eller i forståelsen af at "komme sig totalt" (være helbredt for den psykiske lidelse). Tankegangen har stor betydning for den holdning, som man inden for psykiatrien møder den sindslidende med. Desuden er der stor fokus på rehabilitering, hvilket bl.a. betyder at man arbejder mere systematisk med at understøtte brugernes bedring.

Netværksarbejde er en væsentlig opgave, - herunder støtte og vejledning til pårørende. Fastholdelse af netværket har en afgørende betydning for at fremme muligheden for at komme sig. Netværksarbejde betyder også mulighed for at udbygge netværket, ex studiekammerater, arbejdskolleger, deltagelse i sport og kultur osv.

Nedlæggelse af sengepladser flytter borgere – der har det dårligt, men ikke er så behandlingskrævende, at de behøver at være indlagt – fra behandlingspsykiatrien til socialpsykiatrien. Dette har indflydelse på organiseringen af arbejdet, men også i forhold til medarbejdernes kompetencer. De skal kunne rumme de svært psykisk syge, være opmærksom på samspillet mellem medarbejderens og borgerens normer og værdier.

Der er desuden flere borgere med psykiske lidelser, der samtidig er misbrugere. Medarbejderne møder flere utilpassede og socialt udsatte borgere, hvilket stiller store krav til medarbejderne, som skal håndtere borgernes ambivalens i forhold til at modtage hjælp. Ligeledes har en del borgere udadreagerende og selvskadende adfærd, samt belastningsskader m.m. Disse faktorer stiller bl.a. krav til medarbejdernes relationsarbejde og evner i forhold til konflikthåndtering og kommunikation.

Ændringer i organiseringen kræver en høj grad af tværfagligt og tværsektionelt samarbejde, og en dybere viden om de forskellige faggruppers funktioner. Det er

vigtigt, at medarbejderne er bevidste om hvilke arbejdsopgaver de selv skal løse, og hvilke arbejdsopgaver de skal placere hos andre fagpersoner i systemet, eksempelvis kommunens sagsbehandler. Både for at opgaverne placeres, der hvor der er kompetencer til at løfte dem, men også for at medarbejderne sikrer borgerenes rettigheder i det etablerede system

Kontaktpersonen har en afgørende rolle i socialpsykiatrien, og er en integreret jobfunktion uanset om det drejer sig om bosteder, opgangsfællesskaber, eller kommunale SKP ordninger til borgere i egen bolig. Kontaktpersonens rolle er meget kompleks og alsidig og kræver stor viden og indsigt. De vigtige forudsætninger for at hjælpe borgeren til at klare sig bedst muligt er at opnå kontakt (ud fra den sindslidendes egne ønsker), relationsarbejde hvor anerkendende kommunikation og samvær er det vigtigste redskab, - bryde isolation, praktisk støtte, hjælp til opbygning af netværk, støtte og vejledning til kontakten med offentlige systemer, samt forebyggende indsats på sundhedsområdet.

Deltagerforudsætninger

Uddannelsen henvender sig til alle inden for AMU som arbejder med kontakt og relationsarbejde.

Det at deltagerne har en grundlæggende teoretisk viden om almene psykiatriske lidelser og kommunikationsteorier, f.eks. erhvervet på AMU-uddannelsen "Grundlæggende arbejde i socialpsykiatrien" eller Social- og sundhedsassistent-uddannelsen.

Det vil være en fordel at deltagerne har praksiserfaring inden for området.

Struktur

Uddannelsen kan med fordel tages efter deltageren har gennemført AMU-uddannelsen "Grundlæggende arbejde i socialpsykiatrien."

Uddannelsen indgår i KUA forløbet (Kompetenceudvikling for assistenter)

Uddannelsen kan med fordel ses som en helhed med sammenhæng med uddannelserne:

- Medvirken ved lægemiddelbrug i omsorgsarbejdet
- Forebyggelse og sundhedsfremme
- Arbejde med sindslidende med misbrug
- Forebyggelse af vold og konfliktintervention
- Arbejdet med recovery i psykiatrien

- Rehabilitering som arbejdsform
- Tværsektorielt arbejde med rehabilitering
- Hverdagslivet som indsatsområde i SOSU arbejdet
- Dokumentering og evaluering af pæd./ sosuarbejdet
- Implementering af handleplaner ifølge serviceloven
- Faglig læsning og skrivning
- Værdibaserede arbejdspladser
- Børn og unge med sindslidende/misbrugende forældre

2. Ideer til tilrettelæggelse

Uddannelsen kan afvikles som et samlet forløb, men kan med fordel tilrettelægges som et splitforløb, hvor deltagerne kan afprøve/ forholde sig til det teoretiske stof i praksis.

Uddannelsen skal være praksisrelateret og tage afsæt i deltageres hverdag hvor de møder socialpsykiatriske borgere og deres netværk.

For at føre praksis ind i teorilokalet kan der udvikles et spørgeskema vedrørende problemstillinger/ dilemmaer som kursisterne skal udfylde og tilsende undervisere inden kursusstart. Kursisterne skal sammen med dette have tilsendt mål/ temaer inden kursusstart. Dette vil bevirke at praksis cases allerede er indarbejdet i den pædagogiske planlægning inden kursusstart.

Der kan integreres et miniprojekt over hele kursusforløbet, hvor kontaktpersonens rolle er i centrum. Et af målene; tilrettelæggelse af et målrettet omsorgs- og kontaktføreløb kan indeholdes i projektforløbet. At målrette kan betyde at værdier og dermed holdninger gøres handlingsorienteret og således kan en opgave være at beskrive og argumentere for hvordan værdier kan omsættes i praksis, dvs. handlekompetencer. Der kan udarbejdes en metodebeskrivelse som omsætter værdier, ud fra en case som udleveres eller som kursisterne selv udarbejder i opstarten. Kursisterne kan udarbejde en "mindmap" omkring alle de væsentlige ting der skal være i rygsækken for at kunne udføre opgaven optimalt. Denne opgave kan medvirke til at kursisten reflektere over egen praksis - udvikling af egne kompetencer, og herunder mulighed for fremtidig kompetenceudvikling for at blive endnu dygtigere (hvad har jeg nået på kurset/ hvad mangler jeg?). Opgaven kan medvirke til at underviser har et tydeligt grundlag for vejledning i forhold til muligheden for at gå mere i dybden inden for specifikke områder (se under struktur / andre AMU kurser)

Det er en vigtig forudsætning at der veksles mellem teoretiske oplæg og praksisrelaterede opgaver.

Rollespil vil være væsentligt i undervisningen omkring kommunikation.

Det vil være oplagt at brugerlærere og pårørende til sindslidende kan tilknyttes som eksterne eksperter med ”insider” viden inden for mål omkring brugerindflydelse, handleplaner, brugerorganisationernes virke og netværkets betydning.

Temaer

De forskellige temaer på denne uddannelse vil alle have etik og værdier som grundlæggende udgangspunkt. Hvis værdier skal have en mening skal de omsættes til handling. For at se sammenhænge vil det være optimalt med et projektforbånd som integrerer alle temaer over hele kurset.

Tema 1: Formålet med socialpsykiatrien

Tema 2: Gældende lovgivning m.m.

Tema 3: Hvordan arbejder man forebyggende og sundhedsfremmende?

Tema 4: Hvordan sikrer man en indsats der er tværsektoriel? (fælles værdier)

Tema 5: Tilrettelæggelse af et målrettet omsorgs- og kontaktforbånd

Tema 6: Målrettet arbejde med handleplaner i et psykosocialt rehabiliteringsperspektiv der understøtter recovery

Tema 7: Relationsarbejde og anerkendende kommunikation

Tema 8: Når fagligheden sættes på prøve – den svære kontakt ved eks. misbrugsproblematikker

Tema 9: Hvordan praktiseres respekt for brugerperspektivet – og hvorfor skal vi gøre det?

Tema 10: Betydningen af netværksarbejde og samarbejdet med nærmeste pårørende

Tema 11: Evaluering af den målrettede indsats

Tema 1

Formålet med socialpsykiatrien

Temaet bør indeholde oplæg og gruppearbejde (projekt) med formidling og debat. Hvorfor er min jobfunktion vigtig? Socialpsykiatrien er som sektor mangfoldig og stadig ”ung” og svær at definere. Det at føle at man gør en væsentlig forskel som fagperson er en væsentlig motivationsfaktor for at udvikle sig, reflektere og se kritisk og konstruktivt på egen og andres indsats.

Det kunne være en opgave i projektet, at grupperne selv definerer eget jobområde (samt afgrænse) og argumentere for definitionen.

Evaluerings- og behovsafdækningen af det psykiatriske område fra EPOS peger på en opgaveglidning, hvor medarbejderne i socialpsykiatrien f.eks. oplever at skulle udføre sagsbehandlerfunktion pga. mangel på kommunale sagsbehandlere. Det kunne være optimalt at få gæstelærere f.eks. sagsbehandler, distriktssygeplejerske m.m. til at holde oplæg om opgaver og tilhørende kompetencer.

For at deltageren kan skabe sig et billede af jobindholdet med tilhørende kompetencer, kan der afsættes minimum 2 timers dagligt til projektarbejde, hvor faglærer inden kommer med oplæg til baggrundsmaterialet, fremdrager væsentlige værdier og anmodninger, evt. begrænser stofmængden (sideantal), som der skal arbejdes med. Projektforløb, metode og produkt skal være klart defineret.

Inspirationsmateriale

Bogen ”**Invitation til socialpsykiatri**”:

Kapitel 1: Socialpsykiatri – som social responsivitet

Kapitel 2: Mangfoldighed og udfordringer i socialpsykiatrien

Kapitel 6: Faglighed i socialpsykiatrien

Tema 2

Gældende lovgivning m.m.

Det er værdier (menneskesyn) som danner grundlag for lovkomplekset, og der er mange sider lovstof som danner grundlag for psykiatriaftalen. Det er vigtigt, at faglærer giver oplæg om overordnede værdier/ udmøntningen i lovgivning. Deltagerne skal have viden om gældende lovgivning, som er ”vejviser” i dagligdagens tilbud og handlinger.

Det vil være væsentligt, at brugerbevægelsernes indflydelse pointeres.

Inspirationsmateriale

FNs handicapkonvention om rettigheder for personer med handicap.

Psykiatriaftalen 2007-2010. Ansvarsfordeling mellem kommuner og regioner/ sammenhæng i tilbud.

Udsatte voksne – regeringens mål / satspuljemidler.

Lov om social service

Lov om retssikkerhed

Indenrigs- og sundhedsministeriets hjemmeside www.ism.dk. Socialministeriets hjemmeside: www.social.dk. Der bør løbende følges op på nye love og betænkninger.

Tema 3

Hvordan arbejder man forebyggende og sundhedsfremmende?

Faglærer bør lave oplæg om begrebsafklaring.

Det vil være væsentligt at deltagerne får viden om, at personer med psykiske sygdomme har flere fysiske sygdomme end befolkningen som gennemsnit. Det drejer sig især om hjertekarsygdomme, overvægt, sukkersyge, infektionssygdomme og lungesygdomme. Livskvalitet og mulighed for social aktivitet forringes gennem en øget forekomst af fysiske sygdomme.

Følelsen af håb, mulighed for at fremtidsdrømme kan opfyldes, anerkendelse og inklusion kan være motiverende faktorer, så den sindslidende ønsker at samarbejde omkring bedre fysisk helbred. De ansatte som rollemodeller er en anden faktor.

Dette tema bør indeholde oplæg om fysisk aktivitet og kostens betydning sygdomsforebyggende og sundhedsfremmende.

Temaet hænger sammen med øvrige temaer (recovery, psykosocial rehabilitering, anerkendende kommunikation), og kan indgå i projektet, hvor deltagerne kan søge oplysninger i mange af de projekter, hvor der er fokus på livsstilssygdomme. Undervisning og støtte fra fagpersoner kan være en afgørende faktor til forøgelse af livskvalitet.

Inspirationsmateriale

Kost, motion og sindslidelse: En inspirationsmappe til alle praktikere og brugere der ønsker at arbejde med at skabe velbefindende gennem kost og motion. Mappen er resultatet af arbejdet i en netværksgruppe af praktikere og er derfor nært knyttet til erfaringer og viden høstet i praksis. www.socialpsykiatri.dk / litteratur

Psykiatriaftalen mellem stat, regioner og kommuner / forebyggelse

Søg på google: sundhedsfremme forebyggelse socialpsykiatri.

(Der er mange igangværende og afsluttede projekter)

Tværfagligt samarbejde – hvor findes kompetencerne?

AMU inden for det psykiatriske område – en evaluering og behovsafdækning.

Juli 2009 www.epos-amu.dk

Tema 4

Hvordan sikrer man sig en indsats der er tværsektoriel (fælles værdier)

Fælles værdier i indsatsen for mennesker med en sindslidelse: Fælles publikation udgivet af Socialministeriet/ Indenrigs- og Sundhedsministeriet i 2005. Inden udgivelsen havde der været debatmøder med repræsentanter fra behandlings- og socialektoren samt bruger og pårørende organisationer.

Formålet fremgår af publikationens side 6:

Sammenhæng for dem det drejer sig om

Det fælles værdigrundlag har som formål at skabe bedre sammenhæng i indsatsen for de voksne med en sindslidelse, som har behov for både behandling og social indsats. De systemer, der er til for at hjælpe, skal være helhedsorienterede, koordinerede, tilstrækkelige, gennemskuelige og respektfulde.

Det fælles værdigrundlag sigter først og fremmest på samspillet mellem sundhedssektoren og socialektoren, voksne med en sindslidelse og pårørende.

Det betyder at mange forskellige parter skal anvende det fælles værdigrundlag.

Der kan arbejdes med hele publikationen i grupper – og de forskellige cases lægger op til debat om ordene: Respekt, faglighed og ansvar.

Det fælles værdigrundlag skal bruges til at bygge bro mellem sektorer, og opfordringen lyder på at det bør indgå i dagligdagens sprog, kommunikationsmåder, tænkemåder og handlinger.

Inspirationsmateriale

Publikationen *Fælles værdier i indsatsen for mennesker med en sindslidelse* kan downloades på www.social.dk.

Tema 5

Tilrettelæggelse af et målrettet omsorgs – og kontaktforsøg

Kan som tidligere beskrevet (under ideer til tilrettelæggelse) integreres i projektforsøg, således at deltagerne selv formulere og argumentere for målrettede handlinger.

Tema 6

Målrettet arbejde med handleplaner i et psykosocialt rehabiliteringsperspektiv der understøtter recovery

Recovery, eller det **at komme sig** efter alvorlig sindslidelse, foregår i langt større omfang end tidligere antaget. En omfattende dokumentation, blandt andet i form af store internationale undersøgelser af patientgrupper som er blevet fulgt gennem

flere årtier er nu ved at være kendt af de fleste som enten personligt eller fagligt er i berøring med sindslidelser.

Siden 90'erne er recovery blevet den internationale betegnelse for en bevægelse som sætter håbet om at komme sig i fokus. Nyorienteringen, som har fået godt fat internationalt, udspringer dels af **brugerbevægelsen** og dels af forskning og opsamlet erfaring omkring psykosocial rehabilitering, som er den internationale betegnelse for den indsats vi i Danmark har kaldt socialpsykiatri.

Recovery eller at komme sig er stærkt knyttet til det enkelte menneskes **egen, aktive indsats** – man kan ikke blive recovered af andre, lige som man kommer **sig**. Personen er subjekt i sin egen recovery-proces; recovery er set indefra, men anerkender at **ydre faktorer** – familie, professionelle, støttesystem, behandling m.m. enten kan **fremme eller hæmme** den enkeltes mulighed for at komme sig.

Recovery er ikke en metode, men en **tilgang eller et perspektiv** som kan kombineres med mange former for behandling, støtte og rehabilitering. Når recovery-visionen er **styrende** for hvordan indsatsen tilrettelægges, kan man tale om et recovery-orienteret system der yder recovery-orienteret indsats.

I Danmark skrives recovery-perspektivet ind i regionernes psykiatriplaner, Dansk selskab for distrikpsykiatri byder perspektivet velkommen, og landets kommuner har besluttet sig for at indrette den sociale indsats recovery-orienteret.

Hvor recovery handler om det enkelte menneskes egen gennemlevede proces, handler rehabilitering om den hjælp, støtte og de værktøjer, som de professionelle stiller til rådighed. Rehabilitering er altså medarbejdernes perspektiv. Det er den indsats, medarbejderne yder for at støtte op om den enkelte borgers recovery-proces. Man kan sige at rehabilitering er det samarbejde om recoveryprocessen, der foregår mellem borger og medarbejder.

Hvis borgeren skal have mulighed for at komme sig helt eller delvist, er medarbejderen en vigtig brik i et stort puslespil, som omfatter socialpsykiatrien, jobcentre, uddannelsessektoren, socialforvaltningen, kultur- og fritidsordningen, pårørende og vennenetværket samt hospitalspsykiatrien.

Dette kan f.eks. ske ved at der arbejdes med **Handleplan** i et recoveryperspektiv, og ”ny” psykoseforståelse kan overføres til systematisk arbejde med mestringsstrategier ved stemmehøring og oprettelsen af stemmehøringsnetværk.

Undervisningen kan tilrettelægges med oplæg om Recovery-visionen og rehabiliterende indsats – debat i grupper f.eks. ud fra Alain Topors fordringer til recovery-fremmende indsats. Her kan filmen ”A beautiful mind” benyttes som udgangs-

punkt, her kan deltagerne ved at analysere filmen opleve håb, langvarig støtte, mening, vendepunkter, egen kraft og mestring.

Samtidig kan der gives oplæg om ”ny” psykoseforståelse jf. Marius Rumme og Sandra Echers forskning, at hallucinationer og vrangforestillinger ofte kan forbindes med kriser/ traumer – og oftest kommer som en form for hjælp (der er en logik) – og her vil ovenstående film kunne indgå i analysen af det lærte.

Deltagerne kan i projektarbejdet debattere hvordan recovery – visionen, rehabilitering og psykoseforståelse kan omsættes i deres praksis.

Handleplansarbejdet kan med stor fordel starte med et oplæg fra faglærer fra praksis, som kan fortælle den ”gode historie” om handleplanen som afsæt til i samarbejde med borgeren og netværket at opnå ”fremtidsdrømme”. Brugerlærer med indsigt i handleplansarbejdet kan vinkle handleplanen, som borgerens mulighed for at nå drømme, fremme ressourcer og medvirke til recovery-proces.

I projektet bør der indgå viden om brugerbevægelsens arbejde, (som tidligere beskrevet har de haft stor indflydelse på recovery- og rehabiliteringsorienteret tankegang samt lovgivningens formuleringer). Dette kan foregå ved at analysere de forskellige brugerorganisationers hjemmeside – mission og vision, - samt mulighed for hjælp til borgere og pårørende, - herunder mulighed for tlf. kontakt og evt. debatfora. Der kan også tilknyttes oplæg fra brugerorganisationer.

Inspirationsmateriale

Brugerorganisationer: F.eks. **SIND, LAP, Bedre psykiatri, BID** (brugerlærere i Danmark).

Alain Topor: ”**At komme sig**” og ”**Vendepunkter**” udgivet 2002 bestilles på www.socialpsykiatri.dk

Pernille Jensen: ”**Recovery på dansk**” Systeme og ”**En helt anden hjælp**” Solo-gruppen (boghandler)

Marius Romme og Sandra Escher ”**Giv stemmerne mening**”, Systeme (boghandler)

På www.psykovision.dk er der mange gode links til recovery, samt følgende bøger:

Patricia Deegan, **At bruge medicinen til at komme sig**

Marion Aslan & Mike Smith, ”**Menneskelig opblomstring**”

Marion Aslan & Mike Smith, **Handleplan i et recovery perspektiv**

Ron Coleman, ”**Recovery – et nyt perspektiv i psykiatrien**”

Download: Århus Kommunes Socialforvaltning ”**Masterplan for styrket recovery-orientering i Århus kommune**”

Tidsskriftet Socialpsykiatri: **Rehabilitering – hjælp til at komme sig**, nr. 3, 2009. Handleplansarbejde nr. 4, 2006 og nr. 3 2007 www.socialpsykiatri.dk

Invitation til socialpsykiatri, 2008, Akademisk forlag Kapitel 4, ”**Recovery - perspektiv og udfordring i socialpsykiatrien**”.

www.socialpsykiatri.dk: Her er der mange artikler om Recovery, Rehabilitering, handleplaner og stemmehøring.

Stemmehørernetværket i Danmark www.stemmehoerer.dk

www.handleplan.dk: Undervisningsprogram til kontaktpersoner i socialpsykiatrien om pædagogiske handleplaner. Programmet er udviklet af Videnscenter for socialpsykiatri.

Programmet er velegnet som ressource i forbindelse med deltageres projektarbejde.

Film: ”**A beautiful mind**” 2001, spillefilm med Russell Crowe i hovedrollen som matematikeren John Nash, der ender med Nobelprisen efter et langt liv med psykose.

Undervisningsfilm: **Lægens bord, DR1 20.4.2006**. Viser arbejdet med stemmehørere kan give fantastiske resultater. Kan hentes og afspilles fra DRs arkiv.

Tema 7

Relationsarbejde og anerkendende kommunikation

Det er kontakten mellem den sindslidende og medarbejderen, der er altafgørende for at sætte sundhedsfremmende processer i gang for den sindslidende. Det er ofte meget vanskeligt for mennesker med sindslidelser at opbygge nære relationer til andre. Det er derfor vigtigt, at støttepersoner, der skal hjælpe denne borgergruppe med at blive bedre til at klare livets praktiske og sociale udfordringer, har en så veludviklet evne til at skabe tillidsfulde og bæredygtige relationer som muligt. Den socialpsykiatriske relation er noget af et kunststykke, en balance mellem nærhed og distance, mellem faglighed og medmenneskelighed, mellem støtte og modspil, mellem den sindslidendes behov og systemets krav. Det kan være et opslidende arbejde, hvis ikke medarbejderen er i stand til at have en åben kontakt med

folk, hvis kommunikationsform måske ikke helt svarer til den konvention, vi kalder for den normale.

Medarbejderen skal kunne rumme konflikter, modsigelser, ja måske ligefrem verbal aggression. Ud over dette skal medarbejderen have socialt og kulturelt overskud, udtalt humor – og vise empati, sympati og personlig værdsættelse af mennesker der forekommer ”skæve” og umiddelbart kiksede.

Temaet bør tilrettelægges med en vekslen mellem oplæg og øvelser, og deltageres praksishistorier bør naturligvis integreres i undervisningen.

Inspirationsmateriale

Film: **Det drejer sig om kontakt.** 2 film ser på den gode og nødvendige relation i socialpsykiatrisk arbejde. Første DVD giver indblik i, hvordan sindslidende og medarbejdere mener, at sindslidelse påvirker identitetsfølelsen og evnen til tætte relationer. Den anden lægger op til diskussion med eksempler fra hverdagen. Medfølgende teksthæfte med spørgsmål til debat. Materialet kan udmærket benyttes til gruppearbejde med debat og mulighed for refleksion. Grupperne kan udstyres med bærbar PC'er med DVD drev. Min erfaring er at der skal afsættes mindst 1 kursusdag for at gennemarbejde, reflektere og evt. fælles debat i plenum. Materialet kan bestilles på www.socialpsykiatri.dk.

Film: **Nye toner i psykiatrien. ”Det glade pip”** er en film fra DRs undervisningsafdeling 1992. Filmen viser klip fra dagligdagen på bostedet Kragelund i Århus, og er et godt oplæg til debat om udfordringer i støttepersonens jobfunktion. I filmen fortæller både medarbejdere og brugere om udfordringerne ved sindslidendes ret til selvbestemmelse, relationer, krav, medarbejdernes faglighed og misbrugsproblematikker.

Samvær og samtale med mennesker med sindslidelse. Robert Frank 2002. www.socialpsykiatri.dk ”Det er ikke brugerne af psykiatrien og socialpsykiatrien der skal ændre sig, så medarbejderne kan holde det ud. Mennesker der gør brug af psykiatri og socialpsykiatri, har en sindslidelse som præger deres kommunikation og adfærd. Det er selve det faktum, at brugerne er mennesker med en sindslidelse der berettiger din ansættelse...”

Invitation til socialpsykiatri. Akademisk forlag 2008. Kapitel 5: Udviklingsstøttende relationer – at være anerkendende og bevare sig selv. Kapitel 6: Faglighed i socialpsykiatrien. Kapitel 7: Bolig, bruger, borger. Kapitel 8: Brugeren og SKP'eren – om brugernes oplevelser af en støttekontaktpersonordning for sindslidende. Kapitel 9: Udenforskab – om psykisk syge hjemløse.

Girafsprøget – empatisk kommunikation – et sprog fra hjertet: et redskab til konfliktløsning. Claus Bülow 2001.

Konflikt og kontakt. Else Hammerich og Kirsten Frydenberg. Forlaget Hovedland.

Anerkendelse i praksis – om udviklingsstøttende relationer. Lis Møller. Akademisk forlag.

Dynamisk psykiatri. (forsvarsmekanismer) Johan Cullberg. Hans Reitzels forlag.

Udviklende fortrolighed – tanke om kontaktpersonfunktioner. Clarence Crafoord. Hans Reitzels forlag.

Tidsskriftet Socialpsykiatri. Temanummer 3 2006: Rehabilitering – hjælp til at komme sig. Temanummer 2 2008: Relationer. 2009: Støtte – og kontaktpersonen. Temanummer 1 2009: Pårørendesamarbejde. Temanummer 4 2009: Arbejdsmiljø.

Fokus på relationer- psykiatri i praksis, Susanne Broeng, Hans Reitzels forlag 2009.

Tema 8

Når fagligheden sættes på prøve – den svære kontakt ved eks. misbrugsproblematikker

Borgere med misbrugsproblematikker kan ofte sætte medarbejderen på ekstra hårde prøver i forhold til rummelighed, kommunikationsformer, faglighed.

Inspirationsmateriale

Film: **Nye toner i psykiatrien. "Det glade pip"** er en film fra DRs undervisningsafdeling 1992. Filmen viser klip fra dagligdagen på bostedet Kragelund i Århus, og er et godt oplæg til debat om udfordringer i støttepersonens jobfunktion. I filmen fortæller både medarbejdere og brugere om udfordringerne ved sindslidendes ret til selvbestemmelse, relationer, krav, medarbejdernes faglighed og misbrugsproblematikker.

Tidsskrift for socialpsykiatri: Temanummer 6 2006: Misbrug samt nummer 3 2005: Jeg vil her specielt anbefale følgende artikler: Forstå misbruget og misbrugeren side 18-20 og Brugerindflydelse og skadereduktion side 15-17.

Tema 9**Hvordan praktiseres respekt for brugerperspektivet – og hvorfor skal vi gøre det?**

Med udgangspunkt i brugernes indflydelse på ny lovgivning, brugerindflydelse i dagligdagen, egen styrke i recovery perspektivet, vil jeg her anbefale at der i temaet inddrages brugerlærere som argumentere for ressource og værditænkning frem for apparatfejlsmodellen. Temaet vil ideelt kunne indgå i projektdelen, hvor spørgsmålet kan lægges ud til deltageres besvarelse.

Tema 10**Betydningen af netværksarbejde og samarbejdet med nærmeste pårørende**

Et godt netværk er væsentligt for at kunne komme sig. Recovery fortællinger bekræfter at venner og nære pårørende ofte er mere betydningsfulde fremmere for at kunne komme sig end fagpersoner.

Pårørende føler sig ofte magtesløse og glemte, og der er en voksende bevidsthed om vigtigheden i at bevare det nære netværk. Det vil være oplagt at pårørende til sindslidende er gæstelærere og fortæller de gode historier, - hvordan blev de hjulpet til at bevare ressourcer der understøtter den sindslidendes recovery.

Inspirationsmateriale

Tidsskriftet Socialpsykiatri: Temanummer 1 2009: Pårørendesamarbejde. Temanummer 3 2009: Netværksgruppe bryder isolationen side 20-22. og Netværksudviklende samtaler giver mod på livet side 31-32.

At skabe netværk. Evaluering af 26 socialpsykiatriske projekter. Kan downloades på www.sfi.dk

Tema 11**Evaluering af den målrettede indsats**

Som tidligere beskrevet vil et projektforbånd med kontaktpersonen som omdrejningspunkt, kunne medvirke til at læringen debatteres, og refleksionen kan udmunde i, at deltageren får sat ord på læringen, - læringen tilhører den enkelte deltager som til slut på kurset kan fortælle hvordan det lærte skal implementeres i praksis – ”det vil jeg gå hjem og øve mig i”, og ”det vil jeg inddrage mine samarbejdspartnere i”, eller ”dette skal jeg søge mere viden omkring”.

Inspirationsmateriale

Tidsskriftet Socialpsykiatri, Temanummer 5- 2009, Kompetenceudvikling

2. Litteraturliste mv.

Her henvises til litteratur under de enkelte temaer.

Det er yderst væsentligt, at undervisere altid søger efter sidste nye litteratur samt følger op på lovændringer.